

UNESCO - VILÁGÖRÖKSÉG

A *T*OKAJI BORVIDÉK
KULTÚRTÁJ

VILÁGÖRÖKSÉGI
TELEPÜLÉSEK

TURISZTIKAI INFORMÁCIÓK

UNESCO — VILÁGÖRÖKSÉG

Amióta 1979-ben az UNESCO megfogalmazta a Világörökség Egyezményt, 180 ország írta alá, ezzel kötelezettséget vállalva arra, hogy a saját területén fekvő világörökségi helyszíneket óvja és megőrzi a későbbi generációk számára, illetve hogy lehetősége szerint hozzájárul a Világörökségi Listán szereplő helyszínek védelméhez. A listára való felvétel szigorú feltételeinek 2005 júliusáig összesen 812 helyszín felelt meg 137 állam területén, közülük 628 kulturális, 160 pedig természeti kategóriában vált a Világörökség részévé. További 23 helyszín besorolása egy ún. „vegyes” kategóriába történt, mivel ezek mind a kulturális, mind a természeti kategória kritériumainak megfelelnek. Magyarország nyolc világörökségi helyszínnel képviselti magát a rangos Világörökségi Listán.

A TOKAJI BORVIDÉK KULTÚRTÁJ

A Miskolctól alig ötven kilométerre fekvő Tokaj-hegyaljai borvidék világörökséggé nyilvánított része összesen 27 települést foglal magába. A terület a világ első zárt borvidéke volt, 1737-ben született meg az a királyi rendelet, mely felsorolta azokat a településeket, amelyek határában a „tokaj bor” előállításához alkalmas szőlő termelhető. Az elmúlt ezer év alatt kialakult szőlőművelési hagyományok érintetlen, eredeti formában való továbbélése és a borvidék évezredek óta egysége indokolta, hogy az UNESCO Világörökség Bizottsága 2002-ben a tokaji történelmi borvidéket világörökségi területté nyilvánította kultúrtáj kategóriában – azaz olyan terület, amely az ember és a természet kölcsönhatása révén alakult ki.

A borvidék legkiemelkedőbb termelőhelyei, Tokaj, Bodrogkeresztúr, Bodrogkiszfalud, Mád, Mezőzombor, Rátka, Szegi, Tarcál, Tállya képezik a világörökségi terület magját, illetve Sátoraljaújhelyen az Ungvári Pince, Sárospatakon a Rákóczi pince, a hercegi pincésor, valamint Tolcsván a történelmi pincesor, az Oremus pincéi, valamint a Tokaj Kereskedőház Bormúzeuma.

A borvidék többi települése a világörökségre vonatkozó UNESCO-konvenció szerint „védőzónát” képez a világörökségi magtelepülések körül.

A TOKAJI BORVIDÉK KULTÚRTÁJ

TOKAJ ÉS KÖRNYÉKE

Tokaj páratlan természeti környezetben épült középkori eredetű kisváros a Tisza és a Bodrog találkozásánál, a Nagy-Kopasz-hegy lábánál. A közel ötezer lakosú település hazánk legkiválóbb fehérborát termelő tájegységének központja, a „borok királyának”, a „királyok borának” a városa, a borvidék központja és kapuja egyben, hiszen a Nyíregyháza felől érkezők itt lépnek be a térségbe a 38-as főúton. Ugyanakkor a Miskolc felől érkezők is gyakorta ide térnek be először a 37-es főútról letérve, a Budapest és Nyíregyháza közötti InterCity járatok pedig megállnak a városban, tehát a budapesti vendégek számára is Tokaj jelenti a borvidékkel való első találkozást. A kisvárost vonzó természeti környezetéért, ódon hangulatú, zegzugos utcáiért, patinás épületeiért, de mindenekelőtt világhírű boráért tízezrek keresik fel az esztendő minden szakában.

A környékbeli településeken szintén évezredes kultúra és az etnikai sokszínűség nyomai fedezhetők fel. A monda szerint Árpád fejedelem, amint a Tokaji hegy tetejéről csodálta Tokaj-hegyalját, lenyűgözve így szólt: „Ma ád Isten szerencsét e tájon Ond és Tarcal vezéréknek!” Így született a „ma ád”-ból a Mád, „szerencsét”-ből a Szerencs, „tájon”-ból a Tállya helységnev.

TOKAJ

Bodrogkeresztúron bronzkori öntőműhely működött. 1918-ban bukkanak a községtől nyugatra lévő De-reszla-domb keleti lejtőjén a „Dereszla kincse” néven, ismert arany ékszerekből álló leletanyagra, mely a Krisztus előtti 1200. évből származik. Ezen leletek alapján a község területe Bodrogkeresztúri kultúra néven vult be a hazai és nemzetközi archeológia történetébe.

Tarcalt már Anonymus Gestája is említi, már a honfoglalás korában is jelentős település volt. A 15. század végétől mezővárosi rangja. A Hegyalján rohamosan terjedő reformáció, a városi lakosság tömeges áttérése miatt a reformátusok 1562-ben zsinatot tartottak a városban, melynek eredménye az ún. tarcal-tordai hitvallás lett.

Tállya. A tokaji világhírnevét – ha hinni lehet egy legendának – a tridenti zsinat hozta meg. A Szirmay Antal által is előadott történet szerint Draskovics György 1562-ben a tridenti zsinaton egy ebéd alkalmával tállyai borral kínálta IV. Pius pápát, aki elragadtatásban így kiáltott fel: „-patrem sanctum talia vina decent!” A lefordíthatatlan kettős jelentésű szójáték (A pápához ilyen borok illenek – a pápához tállyai borok illenek) azóta is a tállyai borok színvonalát dicséri.

BODROGKERESZTÚR

TARCAL

TÁLLYA

MÁD

Mád már a középkorban is mezőváros volt. A községen több fontos út is keresztülvezetett. Ilyen volt a Kassa–Tállya–Szikszó, de a Mád–Tokaj útvonal is. Mád híressége a zsinagógán kívül az 1872-ben megalakult Hegyalja–Mádi Takarékpénztár.

BODROGKISFALUD

RÁTKA

Rátkát az 1200-as években említik először az oklevelek, azonban később elnéptelenedett. A 18. században betelepült németek egymás közötti házasodása, az etnikai-nyelvi összetartozás tudata, a hasonló szokások és értékrendek zárt közösséggé formálták a település lakosságát. Ma a Tokaji Történelmi Borvidék legfontosabb német nemzetiségi települése.

MEZŐZOMBOR

Mezőzomboron ma a Disznókő Szőlőbirtok, *Szegiben* pedig a kaolinbánya jelenti a turisztikai vonzerőt.

Bodrogkisfaludon ma tájház működik, ahol 19. századi használati tárgyak, a mezőgazdaság, kert- és szőlőművelés, valamint állattenyésztés eszközei tekinthetők meg.

SÁTORALJAÚJHELY

Tokaj-hegyalja legjellegzetesebb építményei a pincék. A térségben két alaptípusú pince terjedt el, az ásott és a lyukpince. Az előbbi a ház alatt lévő, azzal megegyező alaprajzú boltozott tér volt, a ház tornácáról lehetett megközelíteni. A lyukpince nem kapcsolódott közvetlenül az épülethez, a föld felszíne felett csak egy kőből rakott kapuépítmény jelent meg áttört kialakítású fa- vagy acélajtóval. A borvidék pincéinek 80-85%-a ilyen eljárással készült.

A legértékesebb pincetípus az évszázadok során az egymás közelében lévő egyszerű lyukpincék összekapcsolásából létrejött pincelabirintus. Legismertebb *Sátoraljaújhelyen* az Ungvári Pince, amely 27 pince vízszintes és függőleges összekapcsolásából jött létre, s amelynek 4 szintje 13 000 gönci és szerednyei hordó befogadására képes.

A VILÁGÖRÖKSÉGI TELEPÜLÉSEK

SÁROSPATAK

TOLCSVA

HERCEGHÚT

Sárospatakon a Rákóczi pince Tokaj-hegyalja legnagyobb pincéje, járatai egy kilométert tesznek ki. A pince története a 16. századig nyúlik vissza, jelenlegi hosszát 1776-1791 között érte el. A pince történelmi nevezetessége a Rákóczi szalonnasütő.

Hasonóképpen alakult ki Tolcsván az Oremus pincelabirintusa. Az eredetileg kisebb családi pincéket a 19. század végén, a 20. század elején vágták egybe. A Tokaj Kereskedőház Bormúzeumának négy ága van, amelyben jelenleg több ezer palack muzeális bort tárolnak, illetve 999 gönci hordóban érik a muzeálisnak kijelölt bor.

Herceghút település története a 18. század derekáig nyúlik vissza. A településen minden házhoz tartozott a pincesoron egy pince, amelyet a házzal együtt adtak-vettek évszázadokon keresztül. A Gomboshegyi és Kőporosi pincesor egységes kinézetével egyedülálló látványosság a borvidéken.

A VILÁGÖRÖKSÉGI TELEPÜLÉSEK

TURISZTIKAI INFORMÁCIÓK

Tourinform Sárospatak – 3950 Sárospatak, Eötvös u. 6.

Tel.: (47)315-316 tel./fax: (47)511-441

sarospatak@tourinform.hu; www.sarospatak.hu

Zemplén Tourinform – 3980 Sátoraljaujhely, Táncsics tér 3.

Tel./fax: (47)321-458

satoraljaujhely@tourinform.hu; www.satoraljaujhely.hu

Tourinform Abaújszántó – 3881 Abaújszántó, Szent István tér 1.

Tel./fax: (47)330-053

abaujszanto@tourinform.hu; www.abaujszanto.hu

Cukor Múzeum – 3900 Szerencs, Gyár u. 1.

Tel.: (47)565-100/282

Tokaji Múzeum – 3910 Tokaj, Bethlen Gábor u. 7.

Tel./fax: +36-47-352-636,

e-mail: tokajimuz@hermuz.hu

Tourinform Tokaj – 3910 Tokaj, Serház u. 1.

Tel./fax: +36-47-352-259; e-mail: tokaj@tourinform.hu;

www.tokaj-turizmus.hu; www.tokaj.hu

Tokaji Történelmi Borvidék Világörökségi Egyesület

3910 Tokaj, Rákóczi u. 54. Tel.: +36-47-553-014, 352-752

Fax: +36-47-352-006, e-mail: andrea.bedics@tokaj.hu

Zempléni Európa Ház – 3981 Sátoraljaujhely, Rákóczi u. 18.

Tel.: +36-47-523-080, fax: +36-47-322-919

E-mail: zrva@axelero.hu

Kiadja:
Zempléni Regionális Vállalkozásfejlesztési Alapítvány
a Tokaj Világörökség Egyesület együttműködésével

a Zempléni Európa Ház és a Tokaj-Hegyaljai Borút Egyesület segítségével

Szöveg: Nagy Júlia
Fotók: Á.Tóth József, címlap fotó: Csutkai Csaba

